

VU Research Portal

"(De)constructief gerommel in de marge (meditatie Lucas 9:62)"

Zwiep, Arie W.

published in

Kerk en Theologie
2018

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

document license

GNU LGPL

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Zwiep, A. W. (2018). "(De)constructief gerommel in de marge (meditatie Lucas 9:62)": Wie de hand aan de ploeg slaat en (niet) achterom kijkt, is niet geschikt voor het koninkrijk van God (Luc. 9:62) . *Kerk en Theologie*, 69(3), 198-200.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

(De)constructief gerommel in de marge

Wie de hand aan de ploeg slaat en [niet] achterom kijkt, is niet geschikt voor het koninkrijk van God (Luc. 9:62)

Het prestigieuze *Institut für Neutestamentliche Textforschung* in Münster - hofleverancier van ons Griekse Nieuwe Testament - beschikt sinds enige tijd over een imposante database van bijna 6000 conjecturen op de Griekse tekst van het Nieuwe Testament.¹ Een conjectuur is, simpel gezegd, een voorstel tot aanpassing van de grondtekst die niet door handschriften wordt ondersteund. Een creatieve manier om exegetische problemen op te lossen door de tekst naar je eigen hand te zetten, zou je misschien ook kunnen zeggen. De database is opgezet - zeg ik met enige trots - in het kader van een NWO-project binnen de vakgroep Nieuwe Testament van onze faculteit. We doen als collega's en onderzoekers ons uiterste best zoveel mogelijk conjecturen te verzamelen en te beoordelen. Af en toe bedenken we er zelf eenje om ons zodoende van een plaatsje te verzekeren in die indrukwekkende rij van conjecturenverzamelaars en -makers. En ja, de conjectuur met nummer 14230, die is van mij: ik vind namelijk dat Lucas in Handelingen 1:17 het Griekse woordje *ōtē* had moeten gebruiken en niet *ōti*. Er is in de hele geschiedenis nog nooit een overschrijver of redacteur geweest dit dat óók heeft bedacht (toegegeven, dat is natuurlijk een beetje verdacht), maar toch: voor mij was en is het een elegante oplossing voor een lastige vertaalkwestie.

De briljante ingeving die ik destijds kreeg - ik krijg zulk soort invallen altijd diep in de nacht, vandaar dat er altijd pen en papier op mijn nachtkastje ligt - is nu dus vereeuwigd. Niemand heeft er wat aan; niemand ligt er echt van wakker (behalve ik dan). Ik los er de mondiale problemen niet mee op; het leidt niet tot een hoger welvaartsniveau van ons land en het draagt al helemaal niet bij aan de wereldvrede. Het enige nut dat deze exercitie heeft gehad - als ik althans mijn vrouw en kinderen mag geloven - is dat het mij een tijdje van de straat heeft gehouden en de wereld even gevrijwaard was van mijn soms wat al te creatieve gedachtespinsels ... Tja, zo kun je het dus ook bekijken - en ik kom eerlijk gezegd maar weinig mensen in mijn omgeving tegen die het *niet* zo bekijken.

Heeft al dat geploeter zin? Is het het waard om er veel tijd en geld in te

---

1 Zie J.L.H. Krans et al. *The Amsterdam Database of New Testament Conjectural Emendation* (<http://ntvmlr.uni-muenster.de/nl-conjectures>).

steken? Kan al die energie niet veel beter besteed worden? Aan armoedebestrijding, vluchtelingenopvang, onderwijsvernieuwing, misdaadbestrijding, eerlijke kansen voor iedereen, ik roep maar wat? Tja, als je het zo stelt ... Nu de theologische faculteiten in rap tempo de deuren sluiten, de gevestigde kerken massaal leeglopen en de oplagen van theologische tijdschriften naar een historisch dieptepunt kelderen, worden die vragen steeds nijpender. Is de wereld niet beter af zonder al dat gedoe? Moet je al dat gerommel in de marge - want dat is het volgens velen - niet overlaten aan de hobbyisten en amateurs en jezelf richten op meetbare resultaten en instant succes?

En ja, daar zit voor mij nu precies de kneep. Want als ik dan in zo'n moment van somberte bedenk wat het alternatief is, dan slaat me de schrik om het hart. Als ik afga op wat ik in de sociale media zie, dan lijken de onnoze-laars, de niet- en de niet-goed-, de fout- en de maar half-geïnformeerden het allemaal voor het zeggen te hebben. Is het niet onuitstaanbaar dat we in de media overspoeld worden met onwetendheid en domheid, simpelweg omdat we de teksten en de geschiedenis niet meer kennen en al helemaal geen besef meer hebben dat we niet de eersten zijn die zich met bijbel en geloof bezig houden? Ik snap dat wel, er zit vaak een hoop oud zeer achter. Religiestress noemen we dat. Maar de oplossing is niet om theologie en Bijbelwetenschap te marginaliseren en weg te zetten met de doodoener dat het 'ook maar meningen' zijn, maar om er juist bovenop te gaan zitten: *wat is er aan de hand, waar gaat het mis en hoe kan het anders?* Theologen en bijbelwetenschappers ontwikkelen precisie-instrumenten om dat gevecht aan te gaan: nauwkeurig lezen, kritisch analyseren, bronnen ontsluiten, verbanden leggen, perspectieven bieden, wikken en wegen, de waan van de dag weerstaan: niet iedereen hoeft dat op die manier te kunnen, maar het is toch wel handig dat er een paar mensen zijn die weten hoe je die instrumenten moet maken en hoe je ze het beste kunt gebruiken. Niet iedereen die met een computer werkt hoeft iets van programmeren af te weten. Maar zonder programmeurs en een servicedesk gaat het niet - en dat vergt gespecialiseerde kennis van zaken en jarenlange ervaring. Dat jarenlang knutselen op een eenzaam zolderkamertje kan lonen, hebben de Bill Gates en Steve Jobs van deze eeuw wel bewezen. Hoe zou onze wereld cruit zien als zij dat niet gedaan hadden?

Toen ik jaren geleden met die conjectuur op Handelingen 1:17 bezig was, deed ik een heleboel kennis en ervaring op die me toen niet direct te pas kwam, maar nu - terugkijkend - heeft het me wel degelijk veel opgeleverd: ik leerde kritisch naar de bronnen kijken, leerde de geschiedenis kennen, ontdekte hoe mensen van toen volstrekt anders redeneerden dan wij, maar ook hoe ze soms heel dichtbij stonden. Ik leerde creatieve oplossingen bedenken, accuraat werken (de puntjes op de i), doorzetten, het bredere perspectief zien, mezelf kritisch bezien, de nuance vinden, enzovoort, enzovoort. Allemaal competenties (vreselijke term, als je die niet op de juiste wijze hanteert) waar

ik mijn studenten van vandaag de dag nog steeds blij mee weet te maken (hoop ik dan). De 'oplossing' kreeg ik er als bonus bij. Ik had dat allemaal voor geen goud willen missen.

Zo bezien is het zinnig om af en toe even terug te kijken en pas op de plaats te maken. Vandaar dat ik voorstel om aan die uitspraak van Jezus in Lucas 9:62 het woordje 'niet' toe te voegen (met andere woorden: een conjectuur voor te stellen): 'Wie *niet* af en toe achterom kijkt en bereid is van de geschiedenis te leren en de koers zo nodig bij te stellen, is niet geschikt voor het koninkrijk van God'. Historisch bewustzijn, kennis van bronnen en tradities, kennis van de talen, cultuurgeschiedenis, historische kennis überhaupt, het wordt allemaal in rap tempo overboord gegooit - we moeten immers met de tijd mee en nieuwe uitdagen dringen zich in lange rijen aan ons op - maar ten koste van wat?

De beheerders van de Amsterdam Database staan nu voor de lastige opgave om te beoordelen of mijn voorstel om Lucas 9:62 aan te passen serieus genoeg is om in de database op te nemen. Gelukkig weet ik dat zij in in de loop der jaren een massa kennis en expertise hebben opgebouwd om een deskundig oordeel te kunnen vellen en 'te kunnen onderscheiden waar het op aankomt' (Fil. 1:10). En die competentie komt in een tijd waarin *fake news*, *alternative facts* en religiestress voortdurend de kop opsteken goed van pas. Ik heb er dus alle vertrouwen in dat het goed komt.

Ten slotte, als ik me niet vergis doet een ploeger toch voornamelijk het (noodzakelijke!) *voorbereidende* werk. Daarna wordt er gezaaid en geoogst, 'dertigvoudig, zestigvoudig, honderdvoudig' (Mar. 4:20). Gelukkig maar! Levert al dat gezwoeg van mij uiteindelijk misschien toch nog een mooi rendement op!